

DE CE NU PLEC DIN BUCUREȘTI

publicat ca prefata la volumul Mirel Bran (ed), Bucarest, Editions Autrement, Paris, 2006, pp. 14-17

Sunt un bucureștean născut în anii socialismului real. Eram student în timpul revoluției din decembrie 1989. De câțiva ani înapoi, mă simt european. Am călătorit în câteva mari orașe din Europa, mai întâi pentru studii și, în ultimii trei-patru ani, pentru scurte vacanțe, dar am revenit întotdeauna în București. Nu-mi închipui că aș putea trăi în altă parte. Sunt, ce-i drept, atașat de orașul meu. În primul rând, de periferiile în care am locuit.

Platforma industrială unde partidul comunist a repartizat o locuință pentru părinții mei e acum aproape distrusă. Socialismul a murit, dar cutiile de chibrituri numite blocuri, între care am deschis ochii, sunt tot acolo. E ceva mai multă verdeață, pentru că plopii plantați de chiriașii din zonă au ignorat schimbările de regim. Școala se afla la o sută de metri de casă. Îi parcurgeam zilnic în jumătate de oră, cu pași de melc, pentru că voiam să simt mirosurile tuturor bucătăriilor din blocurile învecinate sau, dacă era iarnă, gustul zăpezii așezate pe copacii desfrunziți pe care o transformam în înghețată. Relația mea cu orașul a fost, la început, mai degrabă fizică decât metafizică... Liceul m-a purtat către centrul capitalei. Făceam tot jumătate de oră de acasă, dar de data asta ajungeam cu un autobuz ale cărui uși nu se închideau niciodată. Bucureștenii zburau literalmente către locurile lor de muncă, pe scările unor hârburi. De fiecare dată, se isca zarvă, pentru că fiecare spera să urce nu doar în ierarhia socială, ci mai întâi de toate în interiorul navetelor care goleau și umpleau periferiile. Vocile nervoase ale locuitorilor orașului meu le-am descoperit în înghesuiala din autobuze, troleibuze și tramvaie. Când aveam 16 ani, familia mea s-a mutat lângă gara cea mai importantă a capitalei. De acum auzeam în fiecare dimineață și trenurile. Cartierul era și mai populat decât cel din care plecasem. Mai ales cu țărani veniți în Capitală să cumpere alimente. Ne apropiam de sfârșitul regimului comunist și penuria se extinsese în toate

colțurile țării. Văd și acum figurile obosite ale țăranilor care colindau străzile din jurul gării cu saci enormi de pâine și cu bucăți de salam ascunse în ziare. Părinții mei, care deveniseră orașeni în timpul comunismului, au început să spună atunci că lumea s-a întors cu fundul în sus. Când ei veniseră să își facă studiile universitare în București, la începutul anilor 60, aduceau mâncare de acasă, din provincie, în Capitală. În anii 80, Bucureștiul ajunsese centrul care alimenta – la limita subzistenței – provincia.

M-am căsătorit cu câteva luni înainte de revoluția anticomunistă. Cu o bucureșteancă, bineînțeles. Am locuit de atunci înapoi în trei garsoniere și în două apartamente, situate toate departe de miraculosul centru. Acum stăm în apropierea cimitirului Bellu, monument de arhitectură funerară. Îi vedem în fiecare dimineață zidurile gri, ponosite, în drum spre slujbă. Imediat după Bellu, vin crucile albe ale mormintelor tinerilor uciși în decembrie 1989 și așezați într-un perimetru nou. Înainte de fiecare Crăciun, locul se animă, pentru că oficialitățile ajung acolo și depun coroane de flori. E momentul în care reîncepe, ca un ritual, dezbaterea despre adevărul Revoluției. La început, multă lume a fost interesată: discuțiile pe tema aceasta erau urmărite cu sufletul la gură. Acum, interesul e mult mai mic. Telenovelele, de pildă, atrag mult mai mulți bucureșteni în fața ecranului. Comerțul e însă cel care ocupă cel mai important loc în preferințele concetățenilor mei. În apropierea Cimitirului eroilor s-a construit de altfel un mall. Când fiica mea a trebuit să vorbească în fața clasei despre drumul ei spre școală, a prins în fotografiile pe care le-a înfățișat colegilor ei de 10 ani, și cimitirul, și mall-ul, și sediul băncilor apărute în locul unor alimentare sordide.

A uitat să fotografieze mașinile. Probabil pentru că sunt mult prea multe și, de aceea, mult prea banale. În 1989, erau doar 150 de mii. Acum sunt 900 de mii. Acoperă toate trotuarele și părți importante din stradă. Dacă Emil Cioran exagera spunând că Parisul anilor 1930 e un garaj apocaliptic, cred că nimeni n-ar exagera dacă ar spune că Bucureștiul de acum e la modul propriu o parcare. Una lipsită, evident, de

orice mister religios. Bisericile sunt totuși destul de numeroase. Multe sunt urâte, pierdute între blocuri și frecventate doar la Paște și la Crăciun. Altele sunt curate și au împrumutat ceva din vanitatea bucureștenilor.

Dragostea pentru periferie nu e singurul motiv care mă leagă de orașul meu. Centrul urbei joacă un rol la fel de important. Acolo sunt clădirile în care am lucrat. Sunt mai multe. Cea mai frumoasă dintre ele este desigur Palatul prezidențial din cartierul Cotroceni. Acolo am petrecut doi ani, fiind consilier al lui Emil Constantinescu. Parcul Palatului e despărțit de Grădina botanică de două benzi de circulație. De fapt, în secolul al 19-lea, când au fost create de către un grădinar francez, erau una și aceeași entitate. Două clădiri îmi sunt mai dragi însă decât Palatul prezidențial: cele două imobile care găzduiesc Facultatea de științe politice, unde lucrez începând din 1992. Unul este o fostă școală construită în perioada interbelică, iar celălalt imobil e casa particulară a lui P.P. Negulescu, profesor al Universității tot între războaie și care și-a lăsat căminul moștenire instituției în care a predat. Ambele sedii evocă istoria orașului meu. Ne dau nouă, profesorilor și studenților, sentimentul că nu am inventat totul după 1989. Ne fac, altfel spus, mai modești.

Ar fi bine dacă orașul, mai ales centrul său, ar avea ceva mai multă decență. În ultimii ani, el a suferit două mutații. În primul rând, a căpătat aparențele unei urbe americane. Cauza e numărul nesfârșit de panouri publicitare, dintre care unele ocupă complet fațadele imobilelor de 4-5 etaje. Tonurile gri au fost înlocuite de culori, stridența a luat locul tristeții. A doua modificare este ceva mai specială. De vreo 7-8 ani, orașul și-a schimbat ferestrele. E adevărat că multe erau urâte, iar etanșarea lor lăsa de dorit, astfel încât zgomotele străzii intrau cu ușurință în case, iar casele vorbeau direct străzii. Acum, aproape toate ferestrele sunt fabricate cu geam termopan. Casele nu mai comunică aproape deloc cu oamenii. Sufletele bucureștenilor se ascund după termopane. Uneori ai impresia că întreaga Capitală își ține suflul.

Orașul nu și-a pierdut însă sufletul. Se observă asta mai ales în parcuri, care îndulcesc agitația creată de panourile

publicitare și de mașini. Cine merge, de pildă, în parcul Cișmigiu va descoperi o lume de secol al 19-lea, cu numeroase statui pe alei, cu cișmele de acum o sută de ani, cu un colț al șahiștilor, unde se discută în jurul unor mese joase toate cancanurile din lumea sportului și din cea a politicii și cu un chioșc pentru muzică foarte asemănător cu cel din Jardin de Luxembourg.

Pentru că a venit vorba pentru a doua oară despre Paris, trebuie să mărturisesc că îl consider cel mai frumos oraș din lume. Aceasta nu e o impresie de turist, pentru că nu am fost niciodată la Paris ca turist. Parisul e, pentru mine, locul în care mi-am terminat studiile universitare, cu un doctorat dirijat de Pierre Manent. Am revenit la București, căruia locuitorii săi îi spun “micul Paris”. Deși e departe de a semăna cu capitala Franței – nu e somptuos, nici bogat și nu are aceeași memorie – Bucureștiul m-a tras întotdeauna către el. Am știut că sunt multe de făcut aici. N-a fost ușor și nu va fi ușor. Un singur exemplu: când am mers în Franța ca bursier, studiile de la București mi-au fost recunoscute cu maximă celeritate; când m-am întors acasă ca doctor al EHESS, a trebuit să aștept aproape doi ani până ce diploma mea a fost recunoscută de statul român. O asemenea situație te îndârjește. Te face să acționezi. Să fii în priză permanent. La București, am întotdeauna sentimentul că e ceva de făcut.

E, poate, vorba doar despre faptul că această lume îmi e familiară. E însă și ceva ironic la mijloc. După căderea comunismului, mai toată lumea a aruncat stigmatul asupra acestui oraș. Unii îl criticau pentru că nu mai avea șarmul interbelic. Alții – nostalgici ceva mai tineri – îl criticau pentru că nu mai semăna cu lagărul din vremea comunismului. Toți păreau să spună: plecați din București! Am fost împotriva curentului. Am rămas aici. Adică m-am întors de fiecare dată cu bucurie aici. În ultimele luni, am acest sentiment cu și mai multă acuitate decât în trecut. Într-adevăr, cum lucrez la ministerul român de externe, călătoresc foarte mult în cele patru zări. Asta mă face și mai bucureștean.